

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Cæremoniale FF. Minorum Strictioris Observantiæ Almæ
Provinciæ Saxonæ S. Crucis**

Sächsische Franziskanerprovinz vom Heiligen Kreuz

Nevhsii, 1706

VD18 10502327

Titulus V. De Feria 6ta in Parasceve.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71672)

manipulos & dalmaticas; deinde se retrahens ad cornu Epistolæ, stans inter Diaconum & Subdiaconum dicit PATER NOSTER, &c. & omnibus finitis redeunt ad Sacrificiam ordine & modo quo venerunt.

TITULUS V.

De Feria sexta in Parasceve.

Finita Nona, Sacerdos & Ministri induti paramentis nigri coloris præcedentibus Acolythis sine luminaribus & incenso procedunt ad altare. Quod erit nudum, cum sex candelabris & candelis extinctis, & cruce velata velo nigro, faciliter amovibili, erit enim eadem quæ postmodum adoranda exponitur, juxta Rubricam sequentem, accipit à Diacono crucem jam in altari præparatam. Credentia simplex erit, cooperta linteo in superiori tantum parte, cum solis ad Officium necessariis, bursa nimirum cum corporali, purificatorio, ampullis vini & aquæ, Missalibus duobus, mappa longa pro altari, velo albo longo pro humeris Sacerdotis ad Venerabile reportandum, & candelabris Acolythorum cum candelis extinctis.

Sacerdos & Ministri cum ad altare pervenerint, ante illud prostrati, aliquam diu orant, positis sub eorum capitibus cussinibus simplicibus non tamen iis qui sunt ad usum Missalis in altari, & gradibus altaris panno nigro instratis: eodem tempore quo Celebrans se prosternit, omnes in choro genuflectunt, interim duo Acolythi unam tobaleam extendunt super altare. tertius, cussinum & Missale unum de credentia sumptum apertum super illud ponit, & cum Sacerdos cum Ministris facta oratione surgit, & ascendit ad altare, etiam omnes de choro surgunt.

Deinde Lector accedit ad legendum prophetiam tono lectionis, & in fine non osculatur manum Celebrantis, neque ab illo accipit benedictionem. Finito Tractu dicitur Passio super nudum pulpitem, quam Celebrans submissa voce legit in cornu Epistolæ: omnia fiunt ut Dominica Palmarum dictum est, præterquam quod Rubrica in fine hodiernæ

Passionis excipit, quam vide & quamvis ad postremam partem, quæ vicem Evangelii tenet, Sacerdos hodie non incensetur, nec librum osculetur; tamen se vertit ad Diaconum partem illam cantantem; Deinde Sacerdos stans in cornu Epistola incipit absolutè junctis manibus: ut sequitur & in Rubrica clarissimè est expressum. Circa finem orationum ut erque Ceroferarius extendit tapetem ante gradus altaris ad cornu Evangelii in plano Capellæ, super tapetem ponunt pulvinum, cui pulvino imponunt velum sericum, longum & album, super quod crux adoranda reclinari debet.

Completis orationibus Sacerdos & Ministri, casulam, dalmaticas & manipulos, adjuvantibus aliis, deponunt & super altare collocant; Sacerdos & Subdiaconus accedunt ad cornu Epistolæ: interim Diaconus procedit ad medium altaris, crucem de eo reverenter accipit & descendens à cornu Epistolæ eam Sacerdoti stanti in posteriori parte anguli altaris: tradit. Tum accepta cruce Celebrans, Ministris post eum stantibus, ille versa facie ad populum à summitate ita ut caput Crucifixi necdum appareat parum discooperit incipiens solus Antiphonam ECCE LIGNUM CRUCIS: ac deinceps in reliquis juvatur in cantu à Ministris usque ad VENITE ADOREMUS. Choro autem cantante Venite Adoremus omnes se prosternunt flectendo utroque genu cum profunda capitis inclinatione. Excepto Celebrante, qui non genuflectit. Cantato Venite adoremus omnes surgunt. Deinde procedit ad anteriorem partem anguli ejusdem cornu Epistola, & discooperiens brachium dextrum & caput crucis elevansque eam, crucem & vocem paulisper altius quam primo incipit ECCE LIGNUM ut supra. Deinde Sacerdos procedit ad medium altaris & discooperiens crucem totaliter & elevans eam, simul & vocem, tertio altius incipit ECCE LIGNUM, &c.

Postea Sacerdos solus portat crucem ambabus manibus ad locum ante altare preparatum & genuflexus ibidem eam locat, sed sine osculo: cruce aptata surgit & cum Ministris omnibus vadit ad latus Epistolæ: ubi depositis calceamentis, in quo juvatur ab Acolythis, uti & Diaconus & Subdiaconus accedit solus ad adorandam crucem, & ter genua flectens antequam eam deosculetur: facta tertia genuflexione inclinat se, & primo

primo osculatur caput sive spineam coronam, 2do vulnus laterale, deinde manum dextram, postea sinistram, ultimo pedes: *hoc facto revertitur & accipit calceamenta & casulam*, Celebrantem immediate sequuntur Prælati si adsint: alioquin Ministri altaris, Diaconus & Subdiaconus singulatim, *deinde alij Clerici & Laici bini & bini, ter genibus flexis*, discalceati & manibus ante pectus junctis ut dictum est. Ut vero sit omnium uniformis actio ex utroq; choro descendat unus: postquam descenderunt, in medio choro simul genuflectunt. 2da vice dum circiter sunt medij inter locum primæ genuflexionis & crucem. Pro 3tia vice ante imaginem Crucifixi, Senior primo se prosternit & osculatur crucem modo quo supra dictum, deinde Junior quo facto simul surgunt & absque alia reverentia junctis manibus ante pectus revertuntur ad loca sua.

Dum sit adoratio crucis cantantur impropria & alia qua sequuntur, vel omnia, vel pars eorum, prout multitudo adorantium vel paucitas requirit. Sacerdos interim dum durat adoratio, poterit sedere vel in cornu Epistolæ stare & legere impropria.

Circa finem adorationis accenduntur candelæ super altare item illæ quæ super credentiam habentur pro Acolythis. Et Diaconus accipiens de credentia bursam corporalium extendit corporale more solito, & juxta illud ponit purificatorium & transfert Missale cum cussino ad cornu Evangelii, &c. Finita adoratione crucem, facta prius illi genuflectione; hoc enim triduo cruci ab omnibus genuflectitur, excepto Officiatore: ex Cærem, Episc. reverenter accipit, & ambabus manibus reportat ad altare, Ceroferariis interea temporis tapetem removementibus.

Postea ordinatur processio ad locum, ubi prius Sacramentum repositum fuerat, præcedit Subdiaconus, alius paratus uti Subdiaconus officii, excepto tamen manipulo, *cum cruce processionali discooperta, inter duas Acolythis deferentes candelabra cum cereis accensis*: duo Acolythis Subdiaconum præcedunt sine incenso in thuribulis, & Clerus per ordinem, *ultimus Sacerdos, &c.*

Cum per ventum fuerit ad locum Sacramenti, accenduntur intorticia, sive candelæ, quæ circa finem adorationis in choro distributæ, & non ex-

tinguuntur, nisi post sumptionem Sacramenti: candelæ autem in altari ardent usque ad Vesperas inclusivè.

Et Sacerdos genuflectit ante Sacramentum, & cum eo omnes. Orat aliquantulum Diaconus interim aperit capsulam. Non solum pro hac die, sed pro omni expositione Venerabilis Sacramenti. NB. Interim: aperta enim capsula vel sacrario non debet ulterius privata oratione Sacerdos sacrarum actionum seriem inerrumpere, ut ex dicto interim & contextu hujus Rubricæ satis patet. Postea Sacerdos surgens. Hoc postea indicat, quod Sacerdos non mox ut ad altare venit à genuflectione surgat, sed postquam capsula, in qua Sacramentum reconditum aperta fuit, & Diaconus prævia genuflectione descendit. Sacerdos surgens, absque benedictione imponit incensum in duobus thuribulis, Diacono naviculam ministrante sine osculis: & genuflexus incensat Sacramentum, & statim imponitur ejus humeris velum album per Subdiaconum, tunc Diaconus absque prævia genuflectione, extrahens calicem cum Sacramento de capsula, dat ad manus Sacerdotis, stantis, & tegit extremitatibus veli, quod humeros illius circumdat. Tum Sacerdos se vertit ad populum, & cantores intonant Hymnum VEXILLA REGIS PRODEUNT, & absolutis tribus versibus, quia hi versus breviores sunt, hesternis in PANGUE LINGUA, & absque benedictione datâ procedunt ordine quo venerunt.

Cum venerit Sacerdos ad altare, chorus flectit in plano, & Hymnum prosequitur usque ad finem, deinde ascendit ad stalla: & Acolythi deponunt candelabra super credentiam. Sacerdos verò pergit in cæremoniis hic præscriptis: posito super illud, altare, calice, hoc est, ut pridie, cum ministerio Diaconi, nam Diaconus in suppedaneo altaris genuflexus accipit calicem de manu Sacerdotis stantis, & surgens deponit super altare: Sacerdos tradito calice in medio lateraliter descendit, & genuflectit in suppedaneo, Diaconus reposito calice, genuflectit, & descendit ad 2dum gradum, ubi iterum genuflectit, quoniam Sacerdos genuflexus rursus incensat: Si vero incensum in thuribulum imponendum foret, specificata hic genuflexio tam Sacerdotis, quam Diaconi differenda foret usque dum incensum positum.

Et accedens absque nova genuflectione, deponit hostiam, amoto prius
per

per Diaconum parvo velo à calice, quod per Cerofetarium portatur ad credentiam, ex calice super patenam. In hac depositione Sacerdos advertat, ne ullo modo hostiam tangat, si tamen tetigerit, digitos in vase ad hoc deputato abluat; quam Diaconus tenet & accipiens patenam de manu Diaconi hostiam sacram ponit super corporale nihil dicens, neque signum crucis, ut alias, faciens cum patena aut calice, patenam non subtus, sed super corporale ob reverentiam sacrarum specierum patenæ forsan adhærentium collocat.

Interim Diaconus hostia super corporale posita accipit calicem, quem sinistra tenet extra corporale ad nodum ejus, imponit vinum in calicem absque absterfione calicis ante & post infusionem, & Subdiaconus aquam, quam Sacerdos non benedicit, nec dicit super eam orationem consuetam, sed accipiens calicem à Diacono, qui nec illum, nec manum Celebrantis osculatur, ponit super altare nihil dicens & Diaconus illum cooperit palla, & Subdiaconus facta genuflexione in loco unde recedit, redit ad sinistram Celebrantis: qui post depositam sacram hostiam cum iisdem Cæremoniis, à sinistris Sacerdotis, venerat ad ejus dextram seu cornu Epistolæ.

Deinde Sacerdos ministrante Diacono, ponit incensum in thuribulo absque benedictione, & incensat oblata, absque prævia genuflexione, & altare more solito, genuflectens ante & post, & quodcumque transit ante Sacramentum vel accedit aut recedit à medio altaris: ipse autem Sacerdos postea non incensatur, postea aliquantulum extra altare in cornu Epistolæ lavat manus nihil dicens. Omnino extra altare descendens, facie ad populum versa ut docet GAVANT. cavendum verò ne descendendo terga vertat Sacramento. Deinde in medio altaris inclinatus, prævia genuflexione dum revertitur ad medium, junctis manibus dicit IN SPIRITU HUMILITATIS.

Deinde versus ad populum in cornu Evangelij prævia genuflexione. Quia recedit à medio dicit more solito ORATE FRATRES, & per eandem viam revertitur & genuflectit, quia accedit ad medium.

Celebrans facta reverentia usq; ad terram supponit patenam Sacramento, quod in dextra accipiens elevat, ut videri possit à populo, non elevatur

M

patena,

patena, quam tenet manu sinistra posita super altare, sola vero dextra elevat Sacramentum quod non incensatur, datur tamen ad elevationem signum, ut populus debite adoret, & statim supra calicem dividit non reponens prius in corporali, in tres partes. Diaconus cooperit & discooperit calicem. *Quarum ultimam mittit in calicem more solito, tamen sine signo crucis: quod decrevit S. Rit. Congreg. die 28 Augusti 1627. & licet hic dicatur more solito: tamen hoc verbum tantum cadit super ea, quæ hic secundum morem solitum expressa sunt, & non super ea, quæ etsi more solito in aliis Missis fiant, hic tamen non exprimuntur: unde docet GAVANTUS quidquid de consueta Missa hoc loco omittitur, prorsus omittendum esse. PAX DOMINI non dicitur, nec AGNUS DEI nec pacis osculum datur: sed postquam particulam sacræ hostiæ, misit in calicem, genuflectit: & prætermissis duabus primis Orationibus dicit tantum sequentem: PERCEPTIO CORPORIS TUI, &c.*

Tum genuflectit & accipit patenam cum corpore Christi: duas etenim partes hostiæ posuit super patenam ut in aliis Missis. Et maxima humilitate & reverentia dicit: PANEM CÆLESTEM, &c. dicit DOMINE NON SUM DIGNUS, & reliqua facit ut de sumptione Corporis Domini Missale præscribit.

Deinde omissis omnibus, quæ dici solent ante sumptionem sanguinis, Diacono calicem discooperiente & cum Celebrante genuflectente: immediate particulam hostiæ cum vino reverenter sumit de calice, cum quo se non signat. Præmissa collectione ex corporali, & absterfione particularum ex patena, ut in Missa, & more solito facta ablutio non calicis, sed digitorum duntaxat in calice, & sumpta hac unica purificatione in medio altaris inclinatus junctis manibus dicit: QUOD ORE SUMPsimus DOMINE, &c. & tunc extinguuntur intorticia, seu candelæ Fratrum ut supra dictum est.

Et Subdiaconus plicato corporali & in bursam reposito, reportat calicem ad credentiam; adeoque Sacerdos tantisper in altari expectet, Diaconus claudit librum à parte Evangelii, ad quam se retraxit dum Sacerdos incipit orationem: PERCEPTIO CORPORIS, &c. Subdiacono

diacono ad dextram Celebrantis se sistente, ut ampullas pro ablutione ministraret.

Non dicitur CORPUS TUUM DOMINE, nec POST COMMUNIO, &c. sed facta reverentia altari Sacerdos cum Ministris discedit, eo modo quo venerat, adeoque Ceroferarii relictis in credentia candelabris procedunt manibus junctis ad Sacristiam, & dicuntur Vesperæ sine cantu, & denudatur altare, ab Acolyho.

Appendix Ima.

De Expositione Venerabilis Sacramenti.

Desideratur hic Titulus in Rubricis, unde ex Officio Feriæ 5. in Cœna Domini, & Feriæ 6. in Parasceve, scriptores plerumque desumunt ritum in præsentibus observandum, potissimum verò quod hic considerandum venit, sunt genuflexiones, in quibus magna notatur difformitas, ad quas uniformiter regulandas operæ pretium videtur, præmittere quasdam generales regulas, quas Rubrica vel in terminis habet vel ex iis colliguntur & inferuntur, quibus se omnes conformabunt donec Sacra Rit. Cong. aliud forsan declaraverit.

Ima. Sacerdos autem genuflectit, quodcumque accedit vel recedit à medio altaris, vel transit ante Sacramentum. Ita habet Rubrica in Officio Feriæ V. in Cœna Domini. Circa hanc Rubricam nota verbum SACERDOS, propter regulam sequentem.

2da. Diaconus & Subdiaconus ad altare in quo expositum est Sacramentum Sacerdoti à latere assistentes, & transeuntes ab uno ad aliud ejus latus non flectunt in medio, sed tantum in latere à quo recedunt. Colligitur ex Rubricis Parte 2da, tit. 8. 9. & 10. ubi post consecrationem Diacono transeunti de uno latere ad aliud præscribitur genuflexio in loco, à quo recedit, non in medio nec in latere ad quod accedit, & ratio videtur: quod alioquin genuflexiones inconvenienter multiplicarentur.